

**Қазақстан Республикасы экология және
табиғи ресурстар министрлігі**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №82
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«29» тамызға 2024 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «28» тамыз күні 20 сағаттан «29» тамыз күні 20 сағ. дейін 2024 ж.)

құрастырылған уақыты: 28.08.2024 ж.

Мекен жайы : Астана қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Құбаева К.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Букабаева А.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: ugpastana@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-53-38	e-mail: seli@meteo.kz

**2024 жылғы «28» тамызға
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Кей жерлерде жаңбыр, таңертең және күндіз кей уақыттарда қатты жаңбыр (1-29 мм), найзағай бұршақ жаууы ықтимал. Жел солтүстік-батыс бағыттан солтүстік-шығыс бағытқа ауысады, облыстың солтүстігінде, оңтүстігінде, таулы аудандарында екпіні 15-20, кей уақыттарда 25 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 11-16 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 8-13 градус жылы.
Күнгей Алатау	Кей жерлерде жаңбыр, таңертең және күндіз кей уақыттарда қатты жаңбыр (1-29 мм), найзағай бұршақ жаууы ықтимал. Жел солтүстік-батыс бағыттан солтүстік-шығыс бағытқа ауысады, облыстың солтүстігінде, оңтүстігінде, таулы аудандарында екпіні 15-20, кей уақыттарда 24-29 м/с. Ауа температурасы түнде 19-14, күндіз 15-20 градус жылы.
Теріскей Алатау	Кей жерлерде жаңбыр, таңертең және күндіз кей уақыттарда қатты жаңбыр (1-29 мм), найзағай бұршақ жаууы ықтимал. Жел солтүстік-батыс бағыттан солтүстік-шығыс бағытқа ауысады, облыстың солтүстігінде, оңтүстігінде, таулы аудандарында екпіні 15-20, кей уақыттарда 24-29 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 15-20 градус жылы.
Жетісу Алатау	Жаңбыр, кей уақыттарда қатты жаңбыр (1-20 мм), найзағай. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 11-16 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 4-9, күндіз 10-15 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Жаңбыр, күндіз кей жерлерде қатты жаңбыр (3-15 мм), найзағай, күндіз бұршақ, дауыл болады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с болады. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 16-21 градус жылы болады.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Жаңбыр, күндіз кей жерлерде қатты жаңбыр (3-15 мм), найзағай, күндіз бұршақ, дауыл болады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с болады. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 16-21 градус жылы болады.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Кей уақытта жаңбыр (1-5 мм), найзағай болады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 8-13, екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 6-11, күндіз 17-22 градус жылы болады.
Өгем жотасы	Кей уақытта жаңбыр (1-5 мм), найзағай болады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 8-13, екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 19-24 градус жылы болад
Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жел шығыстан, оңтүстік-шығыстан, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 18-23, күндіз 30-35 жылы.
Сауыр	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1-5 мм), найзағай. Жел солтүстік-батыстан, солтүстіктен соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 6-11, күндіз 17-22, кей жерлерде 13 градус жылы.
Тарбағатай	Кей жерлерде жаңбыр (1-7 мм), найзағай. Жел солтүстіктен, солтүстік-шығыстан соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с Ауа температурасы түнде 5-10, кей жерлерде 13, күндіз 20-25 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1-7 мм), найзағай. Жел солтүстік-батыстан, солтүстіктен соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, кей жерлерде 13, күндіз 18-23, кей жерлерде 15 градус жылы.

2024 жылғы 28 тамыздағы жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің ауытқуы бақыланды. Тұйықсу а/б – Кіші Алматы ө. және Есік қ. – Есік ө. гидрологиялық бекеттерінде су деңгейі 5 см-ге дейін көтерілді. Температуралық фон 6 °С-тан 21°С оң мән аралығында. 28 тамызда таңғы сағат 5 те нөлдік изотерма 4220 м биіктікте болды.

**2024 ж. "28" тамыздағы
Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер**

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м ³ /с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лайлылық
				Макс. 27.08	Мин. 27.08	08 сағ. 28.08	Күндіз 27.08	Түнде 28.08	Орт. 27.08	08 сағ. 28.08	Орт. 27.08	Макс. 27.08	08 сағ. 28.08		
1	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС	3017	12.1	5.6										
2	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС ГБ	3017			9.0			271	268				0	*
3	Кіші Алматы	Тұйықсу а/б ГБ	2466			11.0			551	552				+5	*
4	Кіші Алматы	Шымбұлақ МС	2200	18.2	9.8										
5	Кіші Алматы	Сарысай ө. сағасынан төмен ГБ	1928			14.0			282	280	3.50	3.55	3.33	-1	*
6	Кіші Алматы	Медеу ГБ	1700			19.0			117	113				0	*
7	Батарейка	Просвещенец д/ү ГБ	1569			20.0			47	47	0.06	0.06	0.06	0	*
8	Кіші Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			17.0			195	195	3.13	3.13	3.13	0	*
9	Бұтақ	Бұтақ а. ГБ	1475			20.0			249	249				0	*
10	Үлкен Алматы	Көлден 1.1 км биіктікте ГБ	2654			11.0			327	325	5.91	6.76	5.05	0	*
11	Үлкен Алматы	Проходной ө. сағасынан 2 км жоғары ГБ	1471			19.0			278	277				-1	*
12	Құмбел	саға ГБ	2150			11.0			100	100				0	*
13	Проходная	саға ГБ	1422			21.0			286	284	3.57	3.57	3.25	-2	*
14	Терісбұтақ	саға ГБ	1362			17.0			211	211	1.16	1.16	1.16	0	*
15	Қаскелен	Қаскелен қ. ГБ	1133			18.0			302	300	8.2	9.0	8.1	0	*
16	Түрген	Таутүрген а. ГБ	1054			17.0			114	111				-2	1
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			18.0			237	237				+2	*
18	Талғар	Талғар қ. ГБ	1199			19.0			206	204				-2	*
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауындағы ГБ	2500	14.0	8.0				981	985				+6	*
20	Баянкөл	Баянкөл а. ГБ*													
21	Көктал	Аралтөбе а. ГБ				17.0			230	230	9.8	9.8	9.8	0	*
22	Мерке	Улбутуй қыс. ГБ							126	126	5.47	5.47	5.47	0	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

«29» тамызға 2024 ж.

Қазақстанның таулы аумағына жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы кеңес беру

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Қар сызығы 3900 м жоғары орналасқан. Ауа температурасы салыстырмалы төмен. Мұздықтардың еруі шамалы. Нөлдік изотерма таңғы сағат 5-те 4220 м биіктікте болды. Орта таулы аймақта топырақтың ылғалдылығы азайды, бірақ бұрынғыдай жоғары. Кей жерлерде жаңбыр, таңертең және күндіз кей уақыттарда қатты жаңбыр (1-29 мм), найзағай бұршақ жаууы ықтимал. Іле Алатауында қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз. Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары үшін сел түзуші факторлардың критерийлеріне жеткен кезде дауылды ескерту беріледі.
	Күнгеі Алатауы	Ауа температурасы салыстырмалы төмен. Мұздықтардың еруі шамалы. Кей жерлерде жаңбыр, таңертең және күндіз кей уақыттарда қатты жаңбыр (1-29 мм), найзағай бұршақ жаууы ықтимал. Күнгеі Алатауында қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.
	Теріскей Алатау	Ауа температурасы көтерілді, бірақ бұрынғыдай салыстырмалы төмен. Мұздықтардың еруі шамалы. Кей жерлерде жаңбыр, таңертең және күндіз кей уақыттарда қатты жаңбыр (1-29 мм), найзағай бұршақ жаууы ықтимал. Теріскей Алатауында қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.
Жетісу	Жетісу Алатауы	Ауа температурасы салыстырмалы төмен. Мұздықтардың еруі шамалы. Жаңбыр, кей уақыттарда қатты жаңбыр (1-20 мм), найзағай. Жетісу Алатауында қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Ауа температурасы салыстырмалы төмен. Мұздықтардың еруі шамалы. Жаңбыр, күндіз кей жерлерде қатты жаңбыр (3-15 мм), найзағай, күндіз бұршақ, дауыл болады. Қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Ауа температурасы салыстырмалы төмен. Мұздықтардың еруі шамалы. Кей уақытта жаңбыр (1-5 мм), найзағай болады. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Абай	Тарбағатай	Кей жерлерде жаңбыр (1-7 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.

Шығыс Қазақстан	Сауыр	Ауа температурасы жоғарылады, бірақ бұрынғыдай төмен. Мұздықтардың еруі шамалы. Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1-5 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	Ауа температурасы жоғарылады, бірақ бұрынғыдай төмен. Мұздықтардың еруі шамалы. Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1-7 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.

Сел қауіптілігінің деңгейі (5 Қосымша).

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз (6 Қосымша).

Сел қауіптілігінің деңгейі

Сел қауіптілігінің деңгейлері	Сел қауіптілігінің деңгейін анықтайтын факторлар	Сел үдерісінің даму ықтималдылығы	Қауіптілік дәрежесі	Қорғау шаралары
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, сұйық жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығының жоғары мәндері</p>	<p>Негізгі өзен аңғарында сел үдерісінің даму ықтималдығының жоғары болуы және негізінен таулардан шыға берісте сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында және таулардан шыға берісте орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне үлкен қауіптілік</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, болжанатын сұйық жауын-шашынның мөлшерінің жоғары мәндері</p>	<p>Селдің негізгі өзен аңғарына шығу ықтималдығы және онда сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне потенциалды қауіптілік</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Сел қалыптасуының потенциалды ошақтары болған кезде төмен таулы аймақтағы салыстырмалы түрде төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығы</p>	<p>Селдің пайда болу ықтималдығы шамалы</p>	<p>Төмен таулы аймақтағы селдің пайда болу аймағындағы адамдар үшін потенциалды қауіптілік</p>	<p>Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтау, «Абайлаңыз, сел қауіптілігі бар телім» ескерту қалқандарын назарға алу</p>
	<p>Төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның, сел пайда болу ошақтарының болмауы</p>	<p>Селдің қалыптасу жағдайлары жоқ</p>	<p>Қауіптілік жоқ</p>	<p>Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтау, «Абайлаңыз, сел қауіптілігі бар телім» ескерту қалқандарын назарға алу</p>

Ақпаратты пайдалану кезінде "Қазгидромет" РМК-ға сілтеме міндетті

Сел қауіптілігінің белгілері және Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін (әсіресе арнаның бұрылыстарында), ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел ағынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Қатты жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қауіптілігінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

- ✓ Өзен арнасына (жайылмасына), құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.